

Biljana Mišić Ilić / Vesna Lopičić

JEZIK, KNJIŽEVNOST, DISKURS: JEZIČKA ISTRAŽIVANJA

Biblioteka
NAUČNI SKUPOVI

Urednice:

Prof. dr Biljana Mišić Ilić

Prof. dr Vesna Lopičić

Glavni i odgovorni urednik:

Prof. dr Bojana Dimitrijević

Akademski i recenzentski odbor:

Prof. dr Vesna Lopičić

Prof. dr Biljana Mišić Ilić

Prof. dr Đorđe Vidanović

Prof. dr Dragana Mašović

Prof. dr Mihailo Antović

Prof. dr Miloš Kovačević

Prof. dr Snežana Bilbija

Prof. dr Marija Knežević

Prof. dr Yunichi Toyota

Prof. Colin Nicholson

Prof. dr Walter Epp

Prof. dr Sofija Miloradović

Prof. dr Savka Blagojević

Prof. dr Anđelka Pejović

Prof. dr Violeta Stojičić

Dr Biljana Sikimić

Doc. dr Dušan Stamenković

Doc. dr Olga Panić-Kavgić

Sekretari konferencije:

Mr Ljiljana Janković

Recenzenti:

Prof. dr Đorđe Vidanović

Prof. dr Vidan Nikolić

Prof. dr Igor Lakić

Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet

**JEZIK, KNJIŽEVNOST, DISKURS
JEZIČKA ISTRAŽIVANJA**

Zbornik radova

Urednice:
Biljana Mišić Ilić
Vesna Lopičić

Niš, 2015.

SADRŽAJ

JEZIK, KNJIŽEVNOST, DISKURS: JEZIČKA ISTRAŽIVANJA

UVOD

Biljana Mišić Ilić i Vesna Lopičić
DISKURS KAO TEKST, KONTEKST I OBLIK DRUŠTVENE PRAKSE 9

Plenarno izlaganje
Slavica Perović
ANALIZA DISKURSA I KNJIŽEVNO DJELO 31

I

SPECIFIČNI DISKURSI – TEKST, STIL I REGISTAR

Милош М. Ковачевић
ДИСКУРС ЈЕДНЕ ПЈЕСМЕ АЛЕКА ВУКАДИНОВИЋА
У ДИСКУРСНОЈ АНАЛИЗИ 49

Илијана Чутура, Марина Јањић
ФЛЕКСИБИЛНОСТ И ТЕХНОЛОГИЗАЦИЈА ДИСКУРСА
У ВРЕДНОВАЊУ НАУЧНОГ РАДА 63

Бранка Миленковић и Тања Русимовић
РЕИТЕРАЦИЈА КАО КОХЕЗИВНО СРЕДСТВО У УСМЕНОЈ
РЕАЛИЗАЦИЈИ АКАДЕМСКОГ ДИСКУРСА 79

Jelena Matić
DISCOURSE SYSTEM OF TWO UNIVERSITY WEBSITES 91

Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић
РЕЦЕПТУРНИ СТИЛ ГАСТРОНОМСКОГ ДИСКУРСА 105

Маја Stevanović
РОЈМОВНЕ МЕТАФОРЕ ТАЈНОГ ГОСТА У ОБЛАСТИ
РЕСТОРАНСКЕ КРИТИКЕ 119

Иван Цветановић, Владета Радовић
СТИЛСКИ ИЗРАЗИ НАГОВАРАЊА У ДИСКУРСУ ТВ РЕКЛАМЕ 129

Mirjana Filipović
THE LANGUAGE OF FLESH AND ROSES IN FRAGRANCE
ADVERTISING-DISCOURSE ANALYSIS OF FRAGRANCE WRITTEN ADS 139

Маја Stanojević Gocić
МЕТАФОРЕ У ПРАВНОМ ДИСКУРСУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ 151

Andrej Blagojević
ПРАВНИ ДИСКУРС У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА 165

Милица Кочовић, Стефан Тодоровић АНАЛИЗА ЈЕЗИКА УПУТСТАВА ЗА УПОТРЕБУ ЛЕКОВА НА СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ	179
Лидија Мирков ДИСКУРС ПРИПОВЕДАЊА У ИНФОРМАТИВНИМ НОВИНАРСКИМ ЖАНРОВИМА ДНЕВНОГ ЛИСТА <i>ПОЛИТИКА</i>	193
Dušan Stamenković, Miloš Tasić ANALIZA DISKURSA U VIZUELKOM JEZIKU STRIPA	203
Карина Авагјан ЕТНИЧКИ ВИЦ КАО ПОСЕБАН ТИП ХУМОРИСТИЧКОГ ДИСКУРСА	219

II DISKURS , POLITIKA, KOMUNIKACIJA

Vladimir Figar, Mihailo Antović METAPHOR CLUSTERS IN <i>THE NEW YORK TIMES</i> PRESS REPORTS OF THE 2012 PRESIDENTIAL ELECTIONS IN THE U.S.	233
Anrijana Aničić MODALITY IN POLITICAL DISCOURSE: MODALISED UTTERANCES IN THE OBAMA-ROMNEY ELECTION DEBATE	259
Milena Podolšak PUT KA BOLJOJ BUDUĆNOSTI: KRITIČKO-KOGNITIVISTIČKA ANALIZA TEMPORALNIH METAFORA U SRPSKOM POLITIČKOM DISKURSU	271
Tatjana Đurović COGNITIVE LINGUISTICS MEETS CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS: THE REPRESENTATION OF ASYLUM SEEKERS IN SERBIAN MEDIA DISCOURSE	283
Strahinja Stepanov SERBIAN PRESIDENTIAL (PRE-)ELECTION SLOGANS: TEXTUAL AND ILLOCUTIONARY ASPECT	295
Гордана Векарић, Гордана Јелић ЈЕЗИЧКИ ИЗРАЗИ ГОВОРНОГ ЧИНА ИЗВИЊЕЊА У СРПСКОМ ПАРЛАМЕНТАРНОМ ДИСКУРСУ	315
Melina Nikolić METALINGUISTIC MEANS FOR EXPRESSING POWER IN DISCOURSE	327
René Lacroix METACOMMUNICATING ON ONE'S OWN SOCIALLY DEVALUATED BEHAVIOR	339
Marija Kusevska MITIGATING DISAGREEMENT: CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE.....	351

Saša Trenčić USE OF ANGLICISMS, CODE-SWITCHING AND GRAMMAR MISTAKES IN SPOKEN DISCOURSE OF THE FIRST GENERATION OF SERBIAN IMMIGRANTS IN CANADA	363
Сања Вулетић СТАВОВИ ГОВОРНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА О ЈАВНОМ И ПРИВАТНОМ ДИСКУРСУ	377

III DISKURSNA VREDNOST ELEMENATA JEZICKOG SISTEMA

Јованка Милошевић КВАЛИФИКАТИВНЕ АДВЕРБИЈАЛНЕ ДОПУНЕ У ПОЛИТИЧКОМ ДИСКУРСУ	393
Vladimir Ž. Jovanović, Savka Blagojević THE ROLE OF TAG QUESTIONS IN ENGLISH AND SERBIAN INTERVIEW DISCOURSE	405
Aleksandar Pejčić PAUSES AND SPEECH RATE AS CORRELATES OF PERSUASIVENESS IN SERBIAN AND ENGLISH POLITICAL DISCOURSE.....	423
Predrag Novakov MODALNI GLAGOLI U ENGLISKOM I SRPSKOM NAUČNOM DISKURSU	435
Драгана Бајић МОДАЛНОСТ ДИСКУРСА И У ДИСКУРСУ	449
Željka Babić EXPLORING TOPICALISATION IN DISCOURSE	463
Vladan Pavlović <i>I'M AFRAID THERE'S NO SUBORDINATE CLAUSE HERE</i> – ON THE STATUS OF SOME 'ADJECTIVE COMPLEMENT' CLAUSES FROM DISCOURSE PERSPECTIVE	473
Sofija Bilandžija, Zorica Kovačević STRUKTURISANJE UZROČNO-POSLEDIČNIH ODNOSA U DISKURSU NORVEŠKIH NOVINSKIH VESTI	485
Miloš D. Đurić NEKI ASPEKTI ENGLISKOG DISKURSA ELEKTROTEHNIKE	495
Jelica Tošić COLLOCATIONS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION DISCOURSE	511
Снежана Гудурић ХЛЕБ У ФРАНЦУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КРАТАК УВОД У ЕТНОГРАФИЈУ ГОВОРА	523

Јована Јовановић ЛЕКСЕМА <i>СТРАХ</i> У КЊИЖЕВНОМ И РАЗГОВОРНОМ ДИСКУРСУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА	535
Предраг Мутаџић – Ана Сивачки БАЛКАНСКИ ЈЕЗИЦИ И ОПСЦЕНИ ДИСКУРС	551
Иван Н. Јовановић ДИСКУРЗИВНА ВРЕДНОСТ ОПСЦЕНЕ ЛЕКСИКЕ У ФРАНЦУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	567

IV DISKURSNA PERSPEKTIVA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

Marija Stojković USING THE SINCLAIR AND COULTHARD MODEL OF DISCOURSE ANALYSIS FOR EXAMINING CLASSROOM COMMUNICATION IN UNIVERSITY LEVEL ELT	591
Jasmina Djordjevic THE NEGATIVE TRANSFER OF SOCIAL MEDIA DISCOURSE IN FORMAL EMAIL CORRESPONDENCE BETWEEN STUDENTS AND THEIR TEACHERS	605
Sabina Halupka-Rešetar EFL LEARNERS' PRAGMATIC COMPETENCE IN ADDRESSING THE INTERLOCUTOR	523
Daniela Kirovska-Simjanoska ESP STUDENTS AS SPOKEN DISCOURSE ANALYSTS – TAKING THE LANGUAGE FROM THE TEXTBOOK AND MAKING IT REAL	639
Marijana Marjanovićj Apostolovski DISCOURSE PERSPECTIVE IN ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES COURSE DESIGN	649
Milica Jotov NEOPHODNOST UKLJUČIVANJA I KULTUROLOŠKIH KOMPONENATA U ANALIZU DISKURSA	659

КВАЛИФИКАТИВНЕ АДВЕРБИЈАЛНЕ ДОПУНЕ У ПОЛИТИЧКОМ ДИСКУРСУ

Сажетак: Ослањајући се на становиште да политичка активност не постоји без језика, у раду се анализирају квалификативне адвербијалне допуне у клаузу уведене глаголом *понашати се* које се употребљавају у политичком дискурсу. Циљ рада је да се утврди којим језичким јединицама се исказују ове допуне, и каква је њихова улога у политичком дискурсу у српском језику, нарочито у поларизацији МИ – ОНИ.

Кључне речи: квалификативни глаголи, квалификативне адвербијалне допуне, *понашати се*, политички дискурс, српски језик

1. Уводне напомене

1.1. Разматрајући проблем одређивања политичког дискурса, холандски лингвиста Т. ван Дајк наводи да би политички дискурс било најједноставније одредити према његовим учесницима, тј. ауторима – политичарима. Међутим, он истиче и да учесници у политичком процесу (нпр. у изборима, законодавству, деловању власти и др.) нису само професионални политичари него су то и чланови невладиних организација, учесници протеста, политички аналитичари, гласачи и др., те да се политичким може сматрати онај дискурс који има директну или индиректну функцију у политичком процесу (Ван Дајк, 1997: 12–13, 22). Стога за политички дискурс, који посматра као класу жанрова, у ужем смислу наводи да је то институционализовани текст/говор политичара (Ван Дајк, 2002: 19–20).

Будући да су за ово истраживање узета у обзир само усмена и писана излагања професионалних политичара, чија је тематика политичка и која имају функцију у политичком процесу, наше разматрање обухвата само политички дискурс у ужем смислу у српском језику.

1.2. У корпус за рад ушли су транскрипти телевизијских емисија (*Утисак недеље* (2011) и *Реч на реч* (2012)), политички говори, интервјуи, и друга саопштења политичара за медије настала у периоду од 2011. до августа 2014. године.

1.3. Ако се узме у обзир да политичка активност не постоји без језика (Чилтон, Шефнер, 2002: 3), што је добро познато и политичарима, јасно је да

је неопходно анализирати језик којим се политичари служе како би се она што боље спознала.

Предмет анализе у овом раду су квалификативне адвербијалне допуне и њихова улога у политичком дискурсу у српском језику. Квалификативне адвербијалне допуне у клаузу уводе квалификативни глаголи, какви су нпр.: *владати се, понашати се, понети се, поступати* и др., и овим допунама експлицира се такав садржај глагола.

1.4. Анализа је ограничена на квалификативне адвербијалне допуне које у клаузу уводи глагол *понашати се*, забележене у политичком дискурсу; и то не само због тога што је овај глагол најфреквентнији у нашем корпусу, него што је он и типични представник глагола ове семантичке групе.

Глагол *понашати се* у *Речнику српскохрватскога књижевног језика* МС дефинисан је на следећи начин – „владати се, поступати“, а у *Речнику српскога језика* МС упућује се на глагол *понети се*. Ослањајући се у мањој мери на семантичку идентификацију глагола *понашати се* у овим речницима, а у већој на грађу овог глагола за *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* САНУ, може се рећи да он реализује значење – „чинити, деловати (према некоме) на одређени начин“. Из његове семантичке структуре издвајају се као битне семе „живо“ и „људско“, као и сема начина. Адвербијалном допуном коју у клаузу уводи глагол *понашати се* експлицира се семантичка компонента начина, односно квалификације, присутна у његовој семантичкој структури.

2. Преглед квалификативних адвербијалних допуна у политичком дискурсу

Увидом у примере из корпуса закључује се да се квалификативна адвербијална допуна уведена у клаузу глаголом *понашати се* примарно исказује прилогом, а секундарно предлошко-падежном конструкцијом, односно зависном реченицом.

2.1. Полазимо од примера у којима је квалификативна адвербијална допуна исказана прилогом. Ове допуне исказане су како прилозима позитивне семантике: *пристојно, одговорно, озбиљно*, тако и прилозима негативне семантике: *неодговорно, маћехински, злочиначки*:

1. Вучић: [...] Колико инвестиција је стигло споља ове године? Колико је то новца ушло у нашу земљу? Која су то велика улагања?

Бећковић: А да ли је то [...] тема спољне политике?

Вучић: Како не? [...] Извините, то је једна од... погледајте само, то је званично једна од кључних ствари, којим мора да се бави, онај ко се бави спољном политиком.

Бећковић: Министарство спољних послова?

Вучић: Министарство спољних послова. Сад су они урадили нешто друго,

што је лоше, што није кривица Јеремићева, кривица је Владе. Они су донели одлуку [...] да се убаце тзв. економски аташеи. [...] Резултат је и даље нула. То је најважнији и највећи посао за ову земљу, да радници добију прилику да раде. Извините, а шта хоћете да опозиција ради? *Не рушимо вас нередима и немирима, понашамо се **пристојно и одговорно** на сваком месту, нигде државну политику не урушавамо – где сте чули да смо на било ком скупу, на било ком месту јавно говорили лоше о нашој земљи?* А ја Вас да питам, а како је могуће да из „Викиликса“ процури, да је главни део разговора Бориса Тадића и Стивена Рапа о Српској напредној странци, како да се заустави Српска напредна странка? Како на то нико да не одговори? Како да после тога Министарство спољних послова не реагује? На сваком месту кажемо, Борис Тадић води земљу, ми се не слажемо с њим, али знате има он и својих заслуга итд. Тако се одговорни људи понашају. Од господина Јеремића можете да чујете само бес и тешке речи, зато што је сујета његовог величанства повређена (А. Вучић, транскрипт емисије *Утисак недеље*, 19. јун 2011).

2. – Србија се неће плашити да буде пријатељ Немачке – а то значи да испуњава своје тешке спољно политичке обавезе, али и унутрашње, као и тешке реформе, како би се излечила од социјалистичког самоуправљања, и постала модерна земља тржишне економије. *Ако се будемо понашали **одговорно и озбиљно**, имаћемо подршку и Герхарда Шредера, и канцеларке Ангеле Меркел, и немачког народа – поручио је Александар Вучић (А. Вучић, *СНС Информатор*, 14. април 2014, 8).*

3. Одговорност за 16. март и наш резултат је моја. То сам рекао 16. марта. Нису ми била потребна леђа мојих најближих сарадника да бих изашао пред јавност Србије. Није ми била потребна предубока анализа да бих изговорио оно што је за део нашег друштва разумљиво, за један део дрско, за део неразумљиво, за неке и арогантно и неодговорно, а за друге опет храбро и ЛДП-овски. *Сматрам да је три одсто наше странке мера способности овог друштва да се понаша **одговорно**, и да адекватно одговори на интересе читаве земље (говор Ч. Јовановића на седници ГО ЛДП-а, 12. април 2014, сајт ЛДП-а).*

4. Истовремено, по ко зна који пут, истичем да је Србија посвећена свом путу ка чланству у Европској унији, као и то да има велико пријатељство и економске везе са Руском Федерацијом, које се неће раскидати. Из мноштва примера види се да ова Влада ради напорно, *да се понашамо **озбиљно и одговорно**, да се трудимо за добробит нашег народа и земље, посебно после велике природне катастрофе, која нас је задесила (А. Вучић, уводник, *СНС Информатор*, 16. јун 2014, 2).*

5. *Поједини људи у Војводини **неодговорно** се понашају према својој држави.* Не разумеју колика је одговорност на њима. Поручујем им да ничији политички рејтинг не сме да буде изнад интереса народа. На било којим изборима, на локалу, или у будућности у покрајини, видећете да је расположење грађана у Војводини значајно промењено (А. Вучић, *СНС Информатор*, 3. јун 2013, 7).

6. Очекујете ли да ће бити испуњене уставне и законске обавезе према Војводини, како је најавио Александар Вучић?

– У протеклих годину и нешто дана се показало да се у доброј мери држи дате речи и онога што најави, па немам разлога да мислим да ће бити много другачије.

То би, на жалост, у сваком случају био напредак у односу на Владу Мирка Цветковића која, упркос обећањима и чињеници да смо је подржавали, пуно тога није испунила у вези са Војводином. Подсетићу вас да је било договорено да се врати имовина ВАНУ и РТВ, да то није испуњено и да су те две институције данас у великим проблемима. *Али, оно што је поред тих уставних и законских обавеза које спомиње Вучић, такође, нужно да се догоди, јесте да Влада престане маћехински да се понаша према Војводини. А тако се понашала у претходних годину дана.* [...] – Доказа за то је много, почев од војвођанских паора који су једина организована група у држави која не сме у Београд да протестује, до тога да је рађено све да се обесмисли или укине све што има икакав знак Војводине, почев од Војвођанске академије наука и уметности до Електровојводине (интервју Н. Чанка за *Политику*, 26. септембар 2013, сајт ЛСВ-а).

7. „Веома је важно да подржимо оно што је изнео министар Крстић. Лично сам сагласан са сваком речју коју је изговорио. *За разлику од Грчке и Аргентине, које су у ситуацији великих дугова имале помоћ споља, Србија то не би имала, ако би наставила да се понаша неодговорно.* Огорчен сам на претходне политичаре што не знамо ни колико људи ради у јавном сектору. [...] Страшно сам љут на раније политичко руководство што потребне мере нису предузете још пре пет година. [...] Јавни дуг је растао геометријском прогресијом и тај раст се, планираним мерама, може зауставити тек 2016“, каже Александар Вучић (део говора са митинга у Врбасу А. Вучића, *СНС Информатор*, 7. октобар 2013, 4).

8. Након бројних пресуда којима је током деведесетих и почетком двехиљадитих кажњаван због слободе изражавања, новинар и уредник Кикиндских Жељко Бодрожић је пре пет година добио два спора пред Европским судом за људска права у Стразбуру, али Србија до данас није спровела ове судске одлуке. [...] Не само у случајевима Кикиндских, већ и у другим који се воде у Стразбуру, а у којима се наша држава понаша и даље *злочинички према грађанима које је већ оштетила у овдашњим процесима.* Када прочитам чиме се све служи држава не би ли срушила тужбе својих грађана у Стразбуру, наш случај ми изгледа прилично безазлен. Такав бездушан и безобзиран однос државе, у тренутку када је свим властима, барем тако кажу, императив да се поправи имиџ земље и цивилизацијски напредује, говори да овакву државу треба срушити и градити нову, на здравим темељима – каже за Данас Жељко Бодрожић (интервју Ж. Бодрожића за *Данас*, 15. јул 14, сајт ЛДП-а).

2.1.1. Осим наведеним, квалификативне адвербијалне допуне неретко су исказане и деиктичким прилогом *тако*. Он се употребљава анафорички, а њиме се упућује и на позитивно и на негативно вреднован садржај:

9. Па да ли већ сад видите сценарио по којем се опет кајете што сте толерантни према Тадићу, као када сте попустили кад сте изабрани за лидера?
– Чланство ДС неће бити толерантно према људима који својим понашањем показују да раде против странке. [...] Имамо два месеца до београдских избора, можда и парламентарних, мислим да није требало да имамо турбуленције, ни расправу о раду председника, али ето и то нам је наметнуто на велику радост странке на власти и таблоида који су у њиховој директној служби. Видим да неки

са том причом настављају. Ти људи сигурно не желе добро ДС. На крају Главног одбора рекао сам врло искрено: „Ако се не изгласа мој извештај поднећу оставку и остаћу у ДС и помоћи у кампањи за београдске изборе, али очекујем од свих других да се *тако* понашају. Они који се не буду *тако* понашали, заиста мислим да сами себе искључују из ДС-а“ (интервју Д. Ђиласа за *Недељник*, 23. јануар 2014, сајт ДС-а).

10. Да ли је тачно да СНС у новој власти не жели да види Бранка Ружића и Душана Бајатовића?

– О позицијама људи из СПС одлучиваће СПС, и то према њиховим, и својим, резултатима. Не рачунајте да ће бити другачије.

Чини се да сте недовољно, након Вучићеве прозивке, стали на Ружићеву страну. Сличне притужбе својевремено је имао и Обрадовић?

– Није тачно. Тачно је само да смо сви ми у СПС преузели обавезу да нам влада, а не странка, буде на првом месту. *Тако* смо се и понашали, такве смо и жртве подносили, свесни да је за Србију важније шта ће ова Влада да уради него шта ћемо ми да будемо. И Бранко Ружић и Жарко Обрадовић су апсолутно били на тој линији. Зато сам им и захвалан, али зато и с њима идем на изборе, убеђен да ће све што смо радили бити препознато на прави начин. Као спремност једне странке да, за своју земљу, поднесе и жртву, а не само да се бави јурњавом за местом, било каквим, у свакој власти (интервју И. Дачића за *Данас*, 4. фебруар 2014, сајт СПС-а).

11. Ипак, потпредседница сте СПС и вероватно знате да ли су паре из Галенике извучене за потребе ваше странке?

– Заиста се не бавим финансијама у својој партији, али знам на који начин се довијамо да организујемо изборну кампању и колико нам је важно да она што краће траје и да све што урадимо буде у складу са законом. *Ако се неко тако није понашао*, ту су институције да раде свој посао (интервју С. Ђукић Дејановић за *Данас*, 27. фебруар 2014, сајт СПС-а).

12. Доста ратовања, треба нам позитивна мотивација. Потребан нам је прекид унутрашњег рата. До сада су ратовали политичари с политичарима, а онда су се сви сложили да је много корисније за пропаст ове земље тражити одговорност на другој страни, па су је пронашли у приватном сектору. 500 јавних предузећа акумулира дуг од 5 милијарди евра, али ниједан директор јавног предузећа није споран, него су спорни они који се баве приватним бизнисом. Никог не желим да аболирам, али *ако се тако будемо понашали*, мораћемо да увозимо шеике у земљу, јер овде више неће бити никог ко ће радити. Друго, то у себи крије једну озбиљну аномалију, отпор ка капитализму. Најуређеније земље света су капиталистичке земље (говор Ч. Јовановића на седници ГО ЛДП-а, 13. октобар 2013, сајт ЛДП-а).

2.2. Следећи примери потврђују да се квалификативне адвербијалне допуне у политичком дискурсу исказују и поредбеним конструкцијама, односно зависним поредбеним реченицама:

13. Када ће бити завршен план за опстанак грађевинске индустрије?

– Не зависи то само од овог министарства. Пола владе мора да се укључи у решавање тог проблема. Правосуђе држи у стечају поједине фирме и десет година. *А стечајни*

управници се понашају као локални шерифи, продају машине, возни парк, обезбеђују себи плате. И Министарство за социјалну политику мора да помогне. Плаћала је држава социјалне програме за многе фирме, па може и грађевинарима и путарима (интервју В. Илића за *Вечерње новости*, 8. мај 2013, сајт НС).

14. Оставку у Привременој управи Београда објаснили сте тиме да не желите да дајете легитимитет политичким чисткама оличеним у смени 60 директора јавно-комуналних предузећа и секретара.

– Мислим да ће се тренд смењивања људи које је предложила ДС и у будућности наставити. Тим који је претходних година водио бивши градоначелник Драган Ђилас је тим за који је прошле године гласао сваки трећи Београђанин и то су људи који су добили више него јасне идеје, план рада, концепте и тим који ће га водити. То је ругање изборној вољи Београђана. *Они се понашају као истражно-казнени орган* и њихов циљ је припремање терена за, чини ми се, доста прљаву кампању која нас чека у марту када се очекују избори на нивоу читавог града. Смена људи који су одговорно радили посао а које је ДС предложила на та места је само део те кампање (интервју Т. Пашић за *НИН*, 19. децембар 2013, сајт ДС-а).

15. На изборе треба да идемо с поруком – Доста је лудила у овој земљи, дајте да будемо нормални. Дајте да будемо у стању да мислимо даље од свог носа на ком нам је нишан који тражи министра ком треба скинути главу да би у његову фотељу сео, премијера ког треба смакнути да би се нашли на његовом месту, проценти и квоте... То никад није била наша особина, па неће бити ни овог пута. [...] Ми смо једина странка која изборну кампању завршава слављем, јер смо у сваком тренутку дали свој максимум. Састаћемо се на ГО странке и разговарати о резултатима које смо остварили и послу који је пред нама и донети одлуке које у својој суштини могу и морају једино у наше име претходно донети грађани својим гласовима на изборима. *Неки други политичари се понашају као татори овог народа*. Зато у кампањи говоре једно, а после кампање друго. Није то политика. Нађите једну нормалну земљу у којој је то политика. Није политика свињац (говор Ч. Јовановића на седници ГО ЛДП-а, 1. фебруар 2014, сајт ЛДП-а).

16. Данас у Београду, а сутра у целој земљи, лишавају пензионере новчане помоћи, укидају новац свратиштима за децу, обустављају помоћ за самосталан живот одраслима и старијим лицима са инвалидитетом, одузимају право на помоћ деци без родитељског старања и младима са сметњама у развоју. Запосленим породиљама је смањена помоћ за 60 одсто, а незапосленима упола. Студенти и пензионери остаће без повлашћеног статуса у градском превозу. А куда ће тај новац? Посредно, иде на субвенцију камата од милијарду и двеста милиона евра кредита које власт нуди тајкунима. *СНС се понаша као Суперхик* – одузима сиромашнима и даје богатима (говор на дебати Б. Пајтића, 6. јун 2014, сајт ДС-а).

17. А да ли грађани очекују сада од Вас, они који су за Вас гласали, брзе промене? Да ли су очекивања помало нереална?

Николић: Па, знате, ја се никад нисам представљао као човек који ће за ноћ да промени Србију, функција на коју сам се кандидовао, дакле...

Али очекивања могу да буду таква.

Николић: Очекивања ће бити и ја ћу се трудити да испуним та очекивања. Ја Владу нећу да критикујем само зато што нисмо били у истим политичким

странкама, али ће заиста бити критикована *ако настави да се понаша као што се понашала ове четири године*: да је све могуће, да је све лако, да то може ако се не напуне – а чујем да лоше иде наплата ПДВ-а и у марту, и у априлу, и у мају. Ако немамо наплату пореза и ако нема за пензије и плате запослених, нећемо да смањујемо трошкове него ћемо да узимамо нове кредите (Т. Николић, транскрипт емисије *Реч на реч*, 25. мај 2012).

18. Скупштина је у суботу усвојила буџет Србије за 2013, а ЛДП је и ту био оштро против. Које кључне тачке сматрате погрешним?

– Буџет није реалан, није одржив и представља континуитет са погрешном економском политиком владе Мирка Цветковића. Исте слабости испољава и ова коалиција, нема храбрости за структурне реформе, а на све то, поред ЛДП, такође указују и ММФ и Фискални савет. Остале су велике субвенције губиташким предузећима која воде партијски кадрови. Власт може да лаже о Косову и Европи, затим да једног дана промени причу и *понаша се као да се ништа није десило*. У економији то није случај. И док они обећавају раст плата и пензија два пута по два одсто, не може се сакрити истина да ће то повећање да поједе инфлација и да ће грађани наредне године бити сиромашнији за 10 одсто (интервју И. Андрића за *Данас*, 03. децембар 2012, сајт ЛДП-а).

19. Министри финансија и привреде имају другачије виђење мера за опоравак економије. На чијој сте страни?

– На страни грађана Србије, самим тим сам против обојице, који у потпуности следе инструкције првог потпредседника. *Министар финансија се понаша као да је у Влади Америке*. Повећава дефицит, планира да нас задужи за додатних шест милијарди евра, а да не покренемо ниједну инвестицију. Само што ми не можемо да штампамо доларе да све то покријемо, већ идемо у банкрот (интервју Б. Белића за *Новости*, 8. новембар 2013, сајт ДС-а).

20. Како оцењујете рад Ваших наследника у Привременом већу Београда?

– Ових што су дошли на 100 дана, *на се понашају као да су ту 100 година*? Сменили су више од 40 људи који су професионално радили свој посао, од којих пола нису чланови ниједне странке. Дошли сте као 1945. и почистили све живо. За три и по месеца ниједну нову ствар нисте покренули. А хвалите се пројектима за које сте јуче причали да смо ми на њих расипали паре, сликате се уз њих. Како није срамота Синишу Малог да оде у Рипањ и каже: Ево, ми смо обезбедили воду за 10.000 људи? Па је л' се тај водовод гради 100 дана или три године? Није га градио ни Ђилас, градили су га неки људи чији је то посао. Значи, одеш у Рипањ и кажеш: Ево, оно што је започето пре три године данас се завршава (интервју Д. Ђиласа за *Наше новине*, 3. март 2014, сајт ДС-а).

3. Улога квалификативних адвербијалних допуна у политичком дискурсу

3. 1. Једна од важних одлика политичког дискурса јесте поларизација МИ – ОНИ (Ван Дајк, 1997: 28). Општи циљ учесника у политичком дискурсу јесте да својим изјавама позитивно представе своју групу, политичку партију или

коалицију, а негативно друге, што чешће раде директно, него индиректно (Ван Дајк, 1997: 28, 32). Тако се МИ на вредносној оси добро – лоше, одређује као добро, а ОНИ као лоше.

Размотрићемо каква је улога квалификативних адвербијалних допуна у поларизацији МИ – ОНИ у политичком дискурсу у српском језику.

3.2. Анализа показује да квалификативне адвербијалне допуне исказане прилогом директно учествују у поларизацији МИ – ОНИ.

Са једне стране, када се говори о сопственој партији (коалицији, сарадницима и др.), користе се прилози позитивне семантике: *пристојно, коректно, одговорно и озбиљно*, уз које може бити употребљен квантификатор *веома*. Најфреквентнији је прилог *одговорно*, што није изненађујуће будући да је одговорност, са друштвено-политичког аспекта, високо вреднована.

Са друге стране, прилози негативне семантике употребљавају се када је реч о политичким противницима: *неодговорно* (пр. 5, 7), којим се остварује контраст, или када је реч о влади, тј. органима државне власти (из угла опозиције): *маћехински, злочиначки*.

Тако се нечије понашање, и уопште деловање квалификује као добро или као лоше, а улога квантификатора је да укаже на приближавање крајњим вредностима на вредносној оси добро – лоше.

3.2.1. Квалификативном адвербијалном допуном исказаном деиктичким прилогом *тако* указује се на претходни, позитивно вреднован, садржај, на обавезу (која имплицира одговорност) да је интерес странке испред личног политичког интереса (пр. 9), односно интерес владе (државе) испред интереса партије (пр. 10); или на негативно вреднован садржај (пр. 6). Додатну пажњу захтевају два примера – пр. 11, у којем говорник истиче да странка којој припада поштује закон, али истовремено је присутно и дистанцирање (и себе и странке) од чланова који то можда нису радили (употребом заменице *неко*) и пребацивање одговорности за решавање проблема на друге (институције), и пр. 12, у којем је употребљено ми, али ексклузивно (искључујуће) ми, када је реч о лошој политичкој делатности.

3.3. Битну улогу у поларизацији МИ – ОНИ у политичком дискурсу у српском језику имају и квалификативне адвербијалне допуне исказане поредбеним конструкцијама, односно зависним поредбеним реченицама. У њиховој употреби политичари се не ослањају на опште знање (в. Ван Дајк, 2002²: 218–220), него дају објашњења наведених поређења. И за разлику од квалификативних адвербијалних допуна исказаних прилозима, које се користе за позитивно квалификовање сопствене политичке групе и негативно других, ове се употребљавају само за негативно квалификовање других. Тако се квалификативне адвербијалне допуне исказане поредбеним конструкцијама користе за негативно представљање противничких странака и њихових чланова (пр. 14, 15, 16), уз истицање да њихови поступци представљају кршење воље народа, односно да штете народу; док се допуне исказане зависним поредбеним

реченицама употребљавају за представљање власти у негативном светлу (пр. 17, 18, 19, 20).

4. Закључна разматрања

Имајући у виду да је за разумевање политичке делатности неопходно анализирати језик којим се политичари служе, у овом раду су предмет анализе биле квалификативне адвербијалне допуне у клаузу уведене квалификативним глаголом *понашати се* и њихова улога у политичком дискурсу у српском језику.

Уочено је да се ове допуне примарно исказују прилозима, а секундарно поредбеним конструкцијама и зависним поредбеним реченицама.

Анализа примера из корпуса за рад је показала да оне имају битну улогу у поларизацији МИ – ОНИ, која је типична за политички дискурс. Наиме, квалификативним адвербијалним допунама исказаним прилозима позитивно се квалификује сопствена партија (коалиција), а негативно политички противници, док су поредбене конструкције и поредбене зависне реченице употребљене само за негативну квалификацију других. Осим тога, уочено је и да примери из политичког дискурса у српском језику потврђују одлике поларизације МИ – ОНИ у политичком дискурсу уопште – они који припадају групи МИ поштују вољу грађана и раде у интересу грађана и државе, док припадници групе ОНИ крше права и вољу грађана, и својим деловањем им штете, уз шта иде и представљање прошлости као негативне, а будућности као позитивне.

Литература

- Животић, Р., Станојевић, Д. (2013). *Реторика и политика*. Београд: Јасен.
- Милошевић, Ј. (2011). Глаголи локативне семантике и њихове нереченичне адвербијалне допуне. *Радови Филозофског факултета*, 13/1, 689–710.
- Петровић, В. (1992). Прилог класификацији допунских конструкција у српскохрватском језику. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 35/2, 115–132.
- Пипер, П., Антонић, И., Ружић, В. и др. (2005). *Синтакса савременог српског језика*. Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига, Нови Сад: Матица српска.
- Пипер, П., Драгићевић, Р., Стефановић, М. (2011). *Обратни асоцијативни речник српског језика*. Београд: Београдска књига, Службени гласник.
- Речник српскохрватског књижевног језика*, IV. (1971). Нови Сад: Матица српска.
- Речник српског језика*. (2007). Нови Сад: Матица српска.
- Речник српскохрватског књижевног и народног језика (I–XVIII)*. (1959–2010). Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Станојчић, Ж., Поповић, Љ. (2000). *Граматика српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

- Chilton, P., Schäffner, C. (2002). Introduction: Themes and principles in the analysis of political discourse. In *Politics as Text and Talk. Analytic approaches to political discourse*, P. Chilton, C. Schäffner (eds.), 1–41. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Chilton, P. (2004). *Analysing Political Discourse, Theory and practice*. London: Routledge.
- Petrović, V. (1986). O glagolima sa eksplicitnim načinskim determinatorima. *SOL: Lingvistički časopis*, 1, 25–32.
- Van Dijk, T. A. (1997). What is Political Discourse Analysis? In *Belgian Journal of Linguistics: Political Linguistics*, 11, J. Blommaert, C. Bulcaen (eds.), 11–52. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Van Dijk, T. A. (2001). Multidisciplinary CDA: a plea for diversity. In *Methods of critical discourse analysis*, R. Wodak, M. Meyer (eds.), 95–120. London: SAGE Publications
- Van Dijk, T. A. (2002). Political Discourse and Ideology. In *Anàlisi del discurs polític*, C. U. Lorda, M. Ribas (eds.), 15–34. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- Van Dijk, T. A. (2002²). Political discourse and political cognition. In *Politics as Text and Talk. Analytic approaches to political discourse*, P. Chilton, C. Schäffner (eds.), 203–237. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- <https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frameIndex.xml?frame=Conduct> [24. април 2014]

Извори

- http://www.b92.net/info/emisije/utisak_nedelje.php?yyyy=2011&mm=06&nav_id=520880 [24. април 2014]
- <http://www.sns.org.rs/press-centar/informator> [25. август 2014]
- <http://istina.ldap.rs/Vesti/18299/Pred-nama-je-rad-na-novom-programu-koji-ce-dati.shtml> [25. август 2014]
- <http://lsv.rs/vesti/iz-medija/prestati-sa-kriminalizovanjem-vojevodanskih-institucija-12117/> [25. август 2014]
- <http://istina.ldap.rs/Vesti/18388/Pravdu-i-danas-dele-sudije-koje-su-sejale.shtml> [25. август 2014]
- <http://www.ds.org.rs/medija-centar/intervju/17058-djilas-moj-sukob-sa-tadicem-poceo-je-21-maja> [25. август 2014]
- <http://www.sps.org.rs/2014/02/04/intervju-ivice-dacica-za-danas> [25. август 2014]
- <http://www.sps.org.rs/2014/02/27/intervju-slavice-djukic-dejanovic-za-danas> [25. август 2014]
- <http://istina.ldap.rs/Vesti/17721/Razgovorom-sa-ljudima-do-dogovora-za-buducnost.shtml> [25. август 2014]
- <http://www.nova-srbija.org/index1.htm> [25. август 2014]
- <http://www.ds.org.rs/medija-centar/intervju> [25. август 2014]
- <http://www.ds.org.rs/medija-centar/intervju/16951-tatjana-pasic-trazicemo-strane-posmatrace> [25. август 2014]

- <http://istina.ldap.rs/Vesti/17970/Srbiji-nije-potreban-izborni-cirkus.shtml> [25. август 2014]
- <http://www.ds.org.rs/medija-centar/govori/18349-bojan-pajtic-govor-na-debati-o-socijaldemokratskoj-levici-u-srbiji> [25. август 2014]
- <http://www.rts.rs/upload/storyBoxFileData/2012/05/25/2251316/Rec%20na%20rec%20Tomislav%20Nikolic%20predsednik%20Srbije.pdf> [25. август 2014]
- <http://istina.ldap.rs/Vesti/16957/Vlast-sve-slagala.shtml> [25. август 2014]
- <http://www.ds.org.rs/medija-centar/intervjui/16702-djelic-pucaju-baloni-vlasti> [25. август 2014]
- <http://www.ds.org.rs/medija-centar/intervjui/18053-djilas-jedina-tadiceva-politika-je-da-predje-cenzus-i-udje-u-vladu> [25. август 2014]
- <http://www.ds.org.rs/medija-centar/intervjui/16625-natasa-vuckovic-velika-je-hrabrost-danas-bit-aktivista-ds> [25. август 2014]

Jovanka Milošević

QUALIFICATIVE ADVERBIAL COMPLEMENTS IN POLITICAL DISCOURSE

Summary

Taking into account the view that political activity does not exist without the use of language, this paper analyzes qualificative adverbial complements, introduced in-clause by the verb *behave*, that are used in political discourse. The aim of this paper is to determine the language units by which these complements may be expressed and the role of these complements in political discourse in the Serbian language, especially in polarization US – THEM.

Jovanka.Milosevic@isj.sanu.ac.rs